

h) a hozzáférhetőséget előmozdító szervezeti megoldások — regionális vagy világgyűjtemények és központok — vizsgálata egyes dokumentumtípusokkal kapcsolatban;
i) együttműködés az Unesco-val, különös tekintettel Általános Információs Programjára.

A helyzet felmérésével kapcsolatban különös figyelmet kell fordítani azokra az országokra, amelyek kiadványai iránt igen erőteljes az érdeklődés és azokra, amelyek részéről viszonylag szegényes teljesítés tapasztalható.

A BLLD-ben működő IFLA Office for International Lending aktívan kapcsolódott be a feladatok végrehajtásába. Lépések történtek az IFLA kölcsönzési ürlapjának

megjavítására, valamint a kölcsönzési eljárás korszerűsítésére. Kiépítés alatt áll egy központi nyilvántartás a nemzeti kölcsönzési rendszereket leíró irodalomról.

A tanulmány befejezésül hangsúlyozza, hogy a kiadványok egyetemes hozzáférhetőségének koncepciója — hasonlóan az egyetemes bibliográfiai számbavételhez — önmagában még nem old meg minden problémát, de jelentős eredmény.

/LINE, M. B.: Universal availability of publications = Unesco Bulletin for Libraries, 31. köt. 3. sz. 1977. p. 142–151./

(Balázs János)

INFORMÁCIÓS IGÉNY

A szakemberek ágazatközi információs igényeinek kutatása a Szovjetunióban

A kutatók és tudósok ágazatközi információs igényei felmérésének módszereit mind ez ideig nem dolgozták ki. Ez a tanulmány egy erősen specializált ágazati információs intézetben (VNII Elektromas) folytatott felmérést ismerteti.

Az ágazatközi információs igények teljes és megbízható felmérése végett több, egymást kiegészítő módszert használtak:

- elemezték a felhasználói igényeket;
- megvizsgálták a műszaki-tudományos publikációk, bibliográfiák ágazatközi információtartalmát;
- kérdőíves felmérést végeztek.

A felhasználói igényeket 1970 és 1973 között gyűjtötték össze a turbógenerátorok kutatásával foglalkozó szakemberek által igényelt irodalom alapján. Ezt az irodalmat ágazatközi információs területek szerint csoportosították. Az igényekkel kapcsolatban a következőket vizsgálták:

- az igények mennyisége a szakterületek szerint;
- az egyes területeken felhasznált információ mennyisége az ágazatközi információk össz mennyiségéhez viszonyítva;
- az ágazatközi információt kérő felhasználók száma;
- az igények intenzitása (egy felhasználóra eső igény az összes igényhez viszonyítva).

A műszaki-tudományos szakirodalom ágazatközi információtartalmának vizsgálata még közelebb vezetett az információs igények megismeréséhez. Akárcsak a felhasználói igények esetén, most is 1970 és 1973 között folytatták a felmérést: 750 kutatási jelentést elemeztek. Meghatározták a jelentések ágazatközi információs tematikáját és tartalmát, valamint a felhasznált elsődleges

dokumentumok jellegét. A tartalmi elemzéshez a jelentések szövegét tények, módszerek és koncepciók szerint csoportokra osztották, ezen belül az ágazatközi kategóriákat tezaurusz segítségével azonosították. A jelentések-ből és az általuk hivatkozott dokumentumokból így kiválasztott ágazatközi információs fogalmakat négy fő ágazatközi információs csoportba sorolták: általános tudományos információk, általános műszaki információk, alpinformációk és határterületi információk (1–4. táblázat).

A táblázatban rögzített számadatok könnyebb áttekinthetősége végett a kapott százalékos információ-mennyiségeket négy zónába sorolták. Ahol az adott részterületre jutó információ mennyiség elérte vagy meghaladta az összes ágazatközi információ 5%-át, ez az érték az I. zónába került, a következő három zóna pedig így alakult:

2,0% – 5%	II. zóna;
0,15% – 2%	III. zóna;
0,15% alatt	IV. zóna.

A táblázatok összehasonlítása után a következő következtetéseket lehet levonni.

Az ágazatközi információk közül a legnagyobb igény az alpinformációk (3. táblázat) iránt mutatkozott. Második helyen áll az általános műszaki, a harmadikon a határterületi, a negyedik helyen pedig az általános tudományos információ.

A táblázatokból világosan kitűnik, hogy milyen területeken áll rendelkezésre felesleges információ, és hol mutatkozik hiány. A határterületi információk közül (1. táblázat) pl. a gőzkazánokról szóló információ-mennyiség 3%, a kérdőíves felmérés során kitűnt igény pedig csak 1,2%. Ezzel szemben hiány mutatkozik a hőtechnikai információk esetében: az igény 2,2%, publikációkban viszont mindössze 0,9% áll rendelkezésre.

A határterületi információs igények tematikai megoszlása

Határterületi információs témakörök	Felhasználói igények		A kutatáshoz és fejlesztéshez felhasznált információk		Kérdőíves felmérés szerinti információigények		Az intézmény referáló lapjában 1973-ban megjelent információk	
	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák
Energetika. A villamos energetika általános kérdései	8,10	I	2,10	II	8,90	I	2,10	II
Atomenergetika	7,50	I	5,10	I	9,0	I	7,00	I
Gőzturbinák	2,90	II	2,10	II	4,30	II	2,30	II
Vízienergetika. Vízurbinák	9,60	I	1,40	III	8,60	I	3,00	II
Gőzkazánok	0,25	III	0,20	III	1,20	III	3,00	II
Villamos hőtechnika	—	—	—	—	0,05	IV	—	—
Elektronika	0,05	IV	—	—	0,05	IV	1,10	III
Rádióelektronika	0,05	IV	—	—	0,05	IV	1,10	III
Távvezérlés	0,05	IV	—	—	0,05	IV	1,00	III

2. táblázat

Az általános műszaki információs igények tematikai megoszlása

Általános műszaki témakörök	Felhasználói igények		A kutatáshoz és fejlesztéshez felhasznált információk		Kérdőíves felmérés szerinti információigények		Az intézmény referáló lapjában 1973-ban megjelent információk	
	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ- mennyiség %-ban	Információs zónák
Technika. Általános kérdések	13,0	I	3,50	II	4,50	II	1,90	III
Anyagvizsgálat. Anyagismeret	2,10	II	4,40	II	3,00	II	1,90	III
Gépgyártás. Géptan	3,00	II	8,60	I	2,40	II	3,00	II
Fémek hőkezelése	0,15	III	—	—	1,20	III	0,60	III
Erőátvitel. Gépelemek. Tömlők. Emelő- és szállítóberendezések	0,30	III	3,20	II	2,00	II	4,80	II
Építőipar. Szerkezetek	0,15	III	—	—	0,60	III	3,00	II
Szállítás. Szállítóeszközök	0,15	III	—	—	0,80	III	0,70	III
Hőtechnika. Tüzelőanyagok	0,15	III	—	—	2,20	II	0,90	III
Festékipar	0,20	III	—	—	0,90	III	0,60	III
Kohászat	0,20	III	0,40	III	0,80	III	0,50	III
Textilipar. Szintetikus szálak anyagok	0,20	III	—	—	1,00	III	0,60	III
Makromolekuláris és szintetikus anyagok előállítás. Műanyagok	0,80	III	2,10	II	1,40	III	3,80	II
Műszeripar	0,60	III	0,80	III	1,40	III	2,20	II
Ipargazdaságtan	0,20	III	2,50	II	0,70	III	1,10	III
Szervezés- és vezetéstechnika	0,70	III	0,70	III	1,50	III	1,70	III
Gyártásszervezés	0,30	III	0,60	III	1,50	III	0,70	III

Az alapinformációkra vonatkozó igények tematikai megoszlása

Alapinformációs témakörök	Felhasználói igények		A kutatáshoz és fejlesztéshez felhasznált információk		Kérdőíves felmérés szerinti információigények		Az intézmény referáló lapjában 1973-ban megjelent információk	
	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák
Fizika, Mechanika.								
Általános kérdések	7,70	I	0,40	III	4,10	II	2,00	II
Szilárdtestek mechanikája.								
Dinamika, Kinematika	1,90	III	1,20	III	1,80	III	1,70	III
Szilárdtestek mechanikája.								
Geometria és mechanikai mérések	—		2,00	II	1,70	III	—	
Folyadékok mechanikája.								
Hidrodinamika	0,60	III	2,50	II	1,80	III	1,60	III
Gázok mechanikája	0,20	III	—		1,50	III	0,90	III
Mechanikai lengések	2,70	II	5,40	I	2,80	II	5,20	I
Hőtan, Hővezetés	1,50	III	8,30	I	1,20	III	3,50	II
Elektromosság	3,60	II	3,50	II	3,50	II	2,10	II
Mágnesesség.								
Elektromágnesesség	11,60	I	12,50	I	3,90	II	10,70	I
Rugalmasság. Rugalmas szilárd testek alakváltozása és mechanikája. Szilárdság	7,90	I	11,40	I	3,40	II	6,10	I
Polimer anyagok kémiája	1,00	III	1,30	III	1,35	III	2,40	II
Szerves kémia	—		—		0,05	IV	0,60	III
Szervetlen kémia	0,25	III	0,40	III	0,75	III	0,90	III
Fizikai kémia	0,05	IV	—		0,05	IV	0,30	III

4. táblázat

Az általános tudományos információs igények tematikai megoszlása

Általános tudományos témakörök	Felhasználói igények		A kutatáshoz és fejlesztéshez felhasznált információk		Kérdőíves felmérés szerinti információigények		Az intézmény referáló lapjában 1973-ban megjelent információk	
	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák	Információ-mennyiség %-ban	Információs zónák
Tudomány általában.								
Vezetéstudomány	2,20	II	2,10	II	3,40	II	4,60	II
Gazdaságtan.								
Ökonometrika	0,20	III	1,60	III	1,20	III	0,90	III
Munkagazdaságtan.								
Munkaügy	0,30	III	2,20	II	1,20	III	1,60	III
A népgazdaság gazdaságtana	0,25	III	1,10	III	1,20	III	3,50	II
Statisztika	0,15	IV	0,30	III	0,70	III	0,80	III
Matematika	7,10	I	6,10	I	6,30	I	2,00	II

/KOZLJAKOVSKIJ, P. A.: *Iszszledovanie potrebnosztej szpecialisztov v mezsotraszlevoj informacii* = *Naucsnüe i Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR*, 1977. 6. sz. p. 22–27./
(Novák István)